

→ Tweede Kamer der Staten-Generaal
Prinses Irenepad 1
2595BG Den Haag

Datum: 11-3-2026
Onze ref.: 595557 /JC
Onderwerp: CD Onderzoeks- en Wetenschapsbeleid

Geachte Kamerleden,

Nederlandse universiteiten vervullen een cruciale rol in onze democratische samenleving. Zij vormen gemeenschappen van kennis en waarden met een fundamentele maatschappelijke opdracht, waarin academische vrijheid en de verwevenheid van onderwijs en onderzoek centraal staan. Tegelijkertijd staat dit systeem onder druk door hoge werk- prestatie-, en verantwoordingsdruk, een groot aandeel tijdelijke aanstellingen, sociale onveiligheid en een financieringssysteem dat sterk leunt op competitie en tijdelijke middelen.

De Algemene Onderwijsbond ziet kansen om de effectiviteit, kwaliteit en duurzaamheid van het universitaire stelsel te versterken. In deze brief delen wij een aantal prioriteiten die volgens ons van belang zijn voor de toekomst van het wetenschappelijk onderwijs en onderzoek.

1. Voorkom onnodige reorganisaties en geef universiteiten snel duidelijkheid

De AOb is opgelucht dat het nieuwe kabinet heeft aangekondigd de voorgenomen bezuinigingen op het hoger onderwijs terug te draaien. De afgelopen anderhalf jaar stond er veel op het spel. Samen hebben we ons sterk gemaakt voor een noodzakelijke ommezwaai, met zichtbaar resultaat. Nu staan we klaar om aan de slag te gaan met de uitwerking van nieuwe plannen.

Tegelijkertijd staan in de begroting voor 2026 nog steeds bezuinigingen ingeboekt. Er is grote onzekerheid over de financiële vooruitzichten. Op universiteiten in het hele land vinden reorganisaties plaats. Opleidingen verdwijnen, medewerkers en onderzoekers verliezen hun baan of verkeren in voortdurende onzekerheid. Bezuinigingen worden direct afgewenteld op mensen: docenten, onderzoekers én ondersteunend personeel betalen de prijs. Dat leidt tot hogere werkdruk, minder begeleiding en vershraling van het onderwijs en onderzoek. (Internationaal) toptalent dreigt Nederland of de sector te verlaten, terwijl dit personeel hard nodig is.

Het is van groot belang te voorkomen dat de bezuinigingen in de begroting van 2026 leiden tot onomkeerbare schade. Wij doen daarom een dringende oproep: geef universiteiten zo snel mogelijk duidelijkheid over de ontstane situatie, om onnodige reorganisaties te voorkomen.

2. Pak de structureel hoge werk- en prestatiedruk aan

De werk- en prestatiedruk aan universiteiten is de afgelopen decennia sterk toegenomen en heeft inmiddels een structureel karakter gekregen. Docenten en onderzoekers combineren onderwijs, onderzoek, administratie en maatschappelijke taken binnen een taakstelling die

niet in verhouding staat tot de beschikbare tijd. Overwerk is eerder regel dan uitzondering en wordt doorgaans niet gecompenseerd.

Deze hoge werkdruk kent meerdere oorzaken. De huidige bekostigingssystematiek koppelt financiering voor een belangrijk deel aan studentenaantallen en diploma's, waardoor universiteiten voortdurend worden gestimuleerd om instroom te behouden of te vergroten. Deze financiële prikkel staat niet altijd in verhouding tot de beschikbare personele capaciteit en draagt bij aan oplopende werkdruk binnen opleidingen. Daarnaast zorgt het systeem van competitieve onderzoeksfinanciering voor hoge prestatiedruk: wetenschappers besteden veel tijd aan het schrijven van onderzoeksaanvragen met lage slagingskansen en aan het produceren van meetbare output.

Ook de administratieve druk neemt toe door uitgebreide, en vaak parallelle verantwoordings- en registratiesystemen. Taken rond evaluaties, accreditaties en rapportages vragen steeds meer tijd van zowel wetenschappelijk personeel als ondersteunend personeel.

Een structurele aanpak vraagt daarom om een andere inrichting van de bekostiging, realistische taakstellingen en vermindering van administratieve lasten. Alleen zo ontstaat er ruimte voor kwalitatief goed onderwijs, onafhankelijk onderzoek en duurzame inzetbaarheid van medewerkers.

3. Bescherm ongebonden en onafhankelijk onderzoek

Vrij en ongebonden onderzoek is een essentiële pijler onder onze democratische rechtsstaat. Universiteiten moeten ruimte hebben om onafhankelijk kennis te ontwikkelen, ook wanneer deze kennis niet direct aansluit bij economische of politieke prioriteiten. Fundamenteel onderzoek draagt bij aan langetermijninnovatie, kritisch maatschappelijk debat en de ontwikkeling van nieuwe inzichten.

De huidige financieringssysteematiek zet deze onafhankelijkheid echter onder druk. Universiteiten zijn steeds afhankelijker geworden van tijdelijke projectsubsidies en competitieve onderzoeksbeurzen. Dit leidt tot een sterke nadruk op competitie, kortetermijnresultaten en meetbare output. Wetenschappers besteden veel tijd aan het verwerven van financiering, terwijl er minder ruimte overblijft voor daadwerkelijke kennisontwikkeling.

De AOb pleit daarom voor een structurele versterking van de eerste geldstroom. Een stabielere basisfinanciering maakt het mogelijk om duurzame onderzoeksgroepen op te bouwen en geeft universiteiten de ruimte om langlopende, onafhankelijke kennisontwikkeling te ondersteunen.

4. Maak sociale veiligheid een prioriteit

Een sociaal veilige werkomgeving is een randvoorwaarde voor goed onderwijs en onderzoek. Toch blijkt uit verschillende onderzoeken dat een aanzienlijk deel van de medewerkers aan universiteiten te maken krijgt met vormen van sociale onveiligheid, zoals machtsmisbruik, intimidatie, uitsluiting of discriminatie. Deze problematiek hangt vaak samen met hiërarchische structuren en afhankelijkheidsrelaties binnen de academische wereld.

Hoewel universiteiten de afgelopen jaren stappen hebben gezet, bijvoorbeeld door de introductie van vertrouwenspersonen en ombudsfunctionarissen, blijkt in de praktijk dat

structurele problemen lastig aan te pakken zijn. Meldingen worden vaak behandeld als individuele incidenten, terwijl onderliggende cultuur- en organisatieproblemen onvoldoende worden aangepakt. Met name bij promovendi en postdocs zijn structurele problemen rond sociale veiligheid hardnekkig.

Voor een duurzame verbetering is daarom een bredere aanpak nodig. Daarbij hoort een sterkere positie van ombudsfunctionarissen, betere bescherming van melders en klokkenluiders en een grotere rol voor medewerkers in de governance van universiteiten. Meer evenwichtige machtsverhoudingen en sterke medezeggenschap kunnen bijdragen aan een academische cultuur waarin respect, vertrouwen en collegialiteit centraal staan.

5. Borg academische vrijheid als publieke kernwaarde

Academische vrijheid is essentieel voor het wetenschappelijk onderwijs en onderzoek en is een voorwaarde voor onze democratische samenleving. Wetenschappers en docenten moeten vrij zijn om vragen te stellen, nieuwe ideeën te ontwikkelen en kritisch bij te dragen aan het maatschappelijk debat. De academische vrijheid staat onder druk door beleidsontwikkelingen die sterk sturen op marktwerking, rendement en korte-termijnresultaten. Wanneer universiteiten primair worden afgerekend op aantallen studenten, publicaties of binnengehaalde onderzoeksbeurzen, ontstaat het risico dat ruimte voor kritisch debat, tegenspraak en fundamentele reflectie afneemt.

Academische vrijheid vraagt niet alleen om passende financiering, maar ook om duidelijke wettelijke borging en institutionele bescherming. Wet- en regelgeving moet universiteiten en individuele wetenschappers beschermen tegen ongewenste politieke, economische of maatschappelijke druk.

6. Zorg voor stabiele banen en eerlijke loopbaanperspectieven

Universiteiten zijn in belangrijke mate afhankelijk van medewerkers met tijdelijke contracten. Hoewel er in de afgelopen jaren stappen zijn gezet om het aandeel tijdelijke aanstellingen te beperken, wordt tijdelijkheid nog te vaak gebruikt om fluctuaties in financiering of studentenaantallen op te vangen. Dit leidt niet alleen tot onzekerheid bij medewerkers, maar ook tot verlies van talent en opgebouwde expertise. Veel jonge wetenschappers ervaren hun loopbaan daardoor als onzeker en zien weinig perspectief op een vaste aanstelling.

De AOb vindt dat het uitgangspunt moet zijn dat structureel werk wordt uitgevoerd door medewerkers met een vast contract. Onderwijs en onderzoek zijn de kernactiviteiten van universiteiten en vragen om stabiele teams van professionals. Daarnaast is het belangrijk dat er duidelijke en transparante loopbaanpaden bestaan waarin verschillende talenten worden erkend en gewaardeerd.

Tot slot

Universiteiten vervullen een essentiële rol in onze samenleving als plaatsen waar onderwijs, onderzoek en kritisch debat samenkomen. Om deze publieke opdracht goed te kunnen blijven vervullen, is het noodzakelijk dat de randvoorwaarden voor medewerkers op orde zijn.

Investeren in lagere werkdruk, stabiele financiering, academische vrijheid, sociale veiligheid en duurzame loopbanen is daarom geen luxe, maar een voorwaarde voor goed wetenschappelijk onderwijs en onafhankelijk onderzoek.

Met vriendelijke groet,

Douwe Dirk van der Zweep
Algemene Onderwijsbond